

Vedle monografické řady AUBI/ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS - IURIDICA/ vydává právnická fakulta University J.Ev.Purkyně v Brně i řadu obsahující příspěvky svých pracovníků. Pokračováním této řady je zatím poslední svazek AUBI - No 18 (Brno 1975), který je již 5. sborníkem prací učitelů brněnské právnické fakulty.

Úvodním příspěvkem sborníku je stat Bohumila K u č e r y "Košický vládní program - zdroj československého práva". Autor v něm dospívá k závěru, že Košický vládní program byl nejenom dokumentem politickým, ale i právním, normou - jak zdůrazňuje - sui generis. A to proto, že obsahoval celou řadu ustanovení, která neměla v dosavadním právním řádu podklad. Přitom však bylo nezbytné uvádět tato ustanovení do života. B. Kučera v této souvislosti poukazuje zejména na vznik a činnost slovenských orgánů - SNR a Sboru pověřenců, na trestání zrádců a kolaborantů aj.

Podle názoru autora plnil Košický vládní program - pokud šlo o státoprávní vztahy našich národů - až do přijetí Ústavy 9. května funkcí ústavy. V ostatních případech - do přijetí příslušných právních norem - funkcí zákonů.

K roku 1945, resp. období 1945 - 1947 se vrací ve svém příspěvku "Právní stránka státní a dělnické kontroly průmyslu v Československu v letech 1945-1947" Pavel M a t e s.

V jeho úvodu se autor zabývá významem získání hospodářských pozic dělnickou třídou pro vítězství socialistické revoluce. (Uvádí zde leninské myšlenky o dělnické kontrole, přičemž poukazuje nato, že byly realizovány v různé formě ve všech lidově demokratických státech.)

Centrum pozornosti autora se pak soustřeďuje na vlastní právní stránku státní a dělnické kontroly v uvedených letech. V rámci státního řízení a státní kontroly v širším smyslu se Mates věnuje budování nového hospodářského aparátu (Hospodářská rada apod.), plánování (dvouletka) a řízení pracovních sil.

Dělnická kontrola výroby je autorem rozebírána na základě dekretu prezidenta republiky č.104/1945 Sb., o závodních a podnikových radách, jehož prosazením získala dělnická třída u nás skutečně kontrolu nad výrobou.

Ačkoliv se v názvu této stati podtrhují především právní aspekty státní a dělnické kontroly průmyslu u nás v letech 1945 - 1947, zabývá se autor i aspekty politickými. V boji KSČ za právní zakotvení státního řízení a dělnické kontroly vidí součást revoluční taktiky strany v přechodném období.

Jako historicko-právní lze charakterizovat i některé další studie obsažené ve Sborníku. Studii Eduarda Vlčka "Národně státní výstavba ve Střední Asii v letech 1924-1925", Marty Kadlecové "Mezinárodněprávní vztahy Velkomoravského státu", Valentiny Urfusové "K institucionálnímu dědictví právní vědy v usus v přípravě rakouské kodifikace občanského práva" a Jana Vašičky "Římsko-právní pojetí věci a jeho vyznění za feudalismu ve střední Evropě".

Eduard Vlček vychází z toho, že právě v letech 1924-1925 dozrály ve Střední Asii podmínky pro řešení národně-státní problematiky. Vyvrcholením národně státní výstavby byl vznik Uzbecké SSR (27. října 1924) a dalších národně státních útvarů na území Střední Asie. Jak autor podtrhuje, tento výsledek byl spjat s úsilím komunistické strany, která musela bojovat s projevy buržoazního nacionalismu a šovinismu, které byly prezentovány např. v podobě návrhů na vytvoření Středoasijské federace. (Na území Střední Asie by vznikly pouze autonomní sovětské republiky, nikoliv však nezávislé svazové.)

V dalším vývoji sovětské federace byly pak přeměněny Tadžická, Kirgizská a Kazašská autonomní sovětské republiky v republiky svazové. Sovětská moc tak vytvořila předpoklady pro všestranný rozvoj národů Střední Asie.

Studie Marty Kadlecové je zaměřena na rozbor mezinárodněprávních vztahů raně feudálního státu západních Slovanů - Velké Moravy - k sousedním feudálními státy tehdejší doby - v první řadě k říši Východofranské. Autorka zde na základě analýzy historických pramenů dokazuje, že v žádném případě nelze hovořit o podřízenosti Velké Moravy franské říši, již byla rovnoprávným partnerem.

Autorka dále analyzuje vztahy Velké Moravy k papežské kúrii a k Byzantské říši. Základ snah Velké Moravy o dobré vztahy k Byzantské říši spatřuje v tom, že slovanský stát hledal protiváhu frankobavorským mocenským aspiracím. Byzantské misi proto přikládá zejména aspekty politické. Význam studia mezinárodněprávních vztahů Velké Moravy vidí v tom, že měly i svůj vnitrostátní odraz. A tak je jejich studium nezbytné pro poznání státoprávního života prvního slovanského státního útvaru.

Valentin Urfus se ve svém příspěvku - svědčí o tom ostatně i jeho název - zabývá institucionálním dědictvím právní vědy usus modernu v přípravě rakouského občanského zákoníku.

Na základě konkrétního rozboru osnovy rakouské kodifikace ukazuje autor snahu kompilátorů nově formulovat tradiční pojmy, zejména na poli obligačního práva. Kromě toho se zabývá otázkou - a odpovídá na ni kladně -, zda rakouský občanský zákoník z roku 1811 byl skutečně mimořádným legislativním dílem. Na závěr své studie věnoval pozornost i některým

významným kompilátorům, kteří se na přípravě kodifikace podíleli - např. Johannu Gottliebu Heinecciovi.

V poslední historickoprávní studii nás Jan Vašečka seznamuje nejprve s pojetím věci v římském právu - jeho pojmovým určením, rozdělením a dělením věcí a poté s pojetím věci v římském právu tak, jak je traktovala historicko-právní škola (G.F. Puchta).

Značnou pozornost věnuje autor ve své studii kritice římského pojetí věci tak, jak je chápe západoněmecký právní historik E. Holthöfer. V závěru studie pak rozebírá pojetí věci, její pojmové určení a druhy věcí v právech střední Evropy.

Teorii práva reprezentuje ve Sborníku příspěvek Pavla Hungra "K problematice subjektivních práv v socialistické teorii práva".

Kategorie, již se Hungr zabývá, má nesporně významné místo v socialistické teorii práva. V příspěvku podává její definici - subjektivní právo chápe jako právními normami vymezenou možnost jednání (chování) občana, subjektu, garantovanou státem, jako odraz postavení jednotlivce ve společnosti. Poté se zabývá - socialistická teorie tuto otázku zatím jednoznačně neřeší - užším a širším pojetím subjektivního práva. Jako charakteristický rys socialistických koncepcí subjektivních práv zdůrazňuje jejich garance a ochranu, přičemž upozorňuje na možnost zkvalitnění existujících záruk v právní praxi.

Vzhledem k významu subjektivních práv doporučuje Hungr, aby jim socialistická právní teorie věnovala náležitou pozornost.

Socialistickým konstitucionalismem se ve své studii "K některým otázkám socialistického konstitucionalismu" zabývá Jiří Kroupa.

Její první část je věnována charakteristice socialistického konstitucionalismu. Oproti konstitucionalismu buržoaznímu charakterizuje autor socialistický konstitucionalismus jako materiálně politický (právní) v tom smyslu, že zakotvuje základní principy organizace a činnosti socialistické společnosti a státu, jako např. princip suverenity pracujícího lidu, princip vedoucí úlohy marxisticko-leninské strany, princip svazku dělnické třídy s rolnictvem a jinými vrstvami pracujících atd.

Druhá část je věnována srovnání platných socialistických ústav z hlediska zakotvení těchto jednotlivých principů. V závěru se autor krátce zamyslel i nad principy procesněprávními (demokratický centralismus, socialistická zákonnost aj.) a jejich místem v socialistickém konstitucionalismu. (Procesněprávní principy jsou právě typické - jejich absolutizace - pro buržoazní konstitucionalismus.)

Problémy platného práva se zabývají dvě studie: "Hospodářskoprávní odpovědnost a vědecko-technické riziko" Petra Hajna a "Právní aspekty péče o životní prostředí v ČSSR" Boleslava Pospíšila.

Petr Hajn řeší ve své studii nejprve teoretické otázky odpovědnosti a rizika a teprve po jejich vyřešení se soustřeďuje na odpovědnost a riziko při výzkumu a vývoji. V této souvislosti uvádí, že právě výzkumná práce je vždy spojena s menším či větším stupněm nejistoty pokud jde o výsledek.

Největší pozornost však věnuje otázkám odpovědnosti v závazkových vztazích při výzkumu a vývoji. Podrobně se zabývá odpovědností za prodlení u závazků vyplývajících z podstaty výzkumu a vývoje, odpovědností za vady u závazků vyplývajících z podstaty výzkumu a vývoje, odpovědností za škodu u závazků vyplývajících z podstaty výzkumu a vývoje a odpovědností za nesplnění ostatních závazků při výzkumu a vývoji.

Aktuálnímu problému je věnována i Pospíšilova studie, která mj. odpovídá na otázku, proč právě dnes patří ochrana životního prostředí k nejnaléhavějším problémům, před nimiž člověk stojí.

Pospíšil se ve své studii zabývá nejen právními problémy, ale také terminologickými - pojem životního prostředí, jeho jednotlivými složkami apod. Dosavadní roztříštěnost právní úpravy ochrany životního prostředí vede autora studie k návrhu na ucelené zkoumání celé problematiky. V této souvislosti doporučuje i komplexní právní úpravu v rámci relativně samostatného právního odvětví - práva péče o životní prostředí.

Samostatnému právnímu odvětví by měla odpovídat i výuka na právnických fakultách - dosud se komplexnímu tradování právních aspektů péče o životní prostředí věnuje pozornost pouze v Brně. Autor proto na základě vlastních pedagogických zkušeností navrhuje osnovu příslušného kurzu.

Sborník prací obsahuje i tradiční příspěvek učitele z družební fakulty. Stať profesora Karola Joncy z vratislavské university "Doktrina "velkoprostorového řádu" v Třetí říši". Polský autor se v ní zabývá výkladem idejí o německém prostoru (J.G.Fichte aj.) v nacistické interpretaci, zejména v pojetí "korunního" právníka Třetí říše, C.Schmitta. Jonca na základě rozboru pseudovědecké koncepce poukazuje na to, že podobně jako i další (rasismus) sloužila nacistické politice agrese.

V AUBI No 18 předkládají učitelé právnícké fakulty University J.Ev. Purkyně v Brně širší právnícké veřejnosti výsledky své vědecké a výzkumné práce.

Jiří Kroupa